

Høringssvar - Intensjonserklæring for en trygg og inkluderende skoleavslutning og russefeiring Fra Oslo kommune ved Utdanningsetaten

Utdanningsetaten viser til møtet med kunnskapsministeren og fylkeskommunene 9. september 2022, som Kunnskapsdepartementet har fulgt opp med et forslag til en intensjonserklæring for en trygg og inkluderende skoleavslutning og russefeiring. Kunnskapsdepartementet har sendt forslaget til en kort høring hos fylkeskommunene, i brev datert 19. desember. Fylkeskommunene er i brev av 17. januar gitt en forlenget svarfrist til 31. januar 2023.

Byrådsavdeling for oppvekst og kunnskap har gitt Utdanningsetaten ansvaret for å avgi høringssvar på vegne av Oslo kommune.

Bakgrunn

Kunnskapsdepartementet har tatt initiativ til en intensjonserklæring for russefeiringen og markeringen av skoleavslutningen i videregående opplæring med bakgrunn i at mange elever og foresatte melder om utenforskap og tungt kjøpepress. Flere forhold ved russefeiringen utfordrer mange elevers rett til å tilhøre et godt og inkluderende skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring, jf deres rettigheter i opplæringsloven kapittel 9A.

I Oslo har Utdanningsetaten høsten 2022 etablert en arbeidsgruppe som har til mandat å foreslå strukturelle grep for en mer inkluderende avgangsmarkering/ russefeiring. Arbeidsgruppen har bestått av elevrådsrepresentanter fra et utvalg videregående skoler, representanter for skoleledere, ansatte og foresatte. Utdanningsetaten legger blant annet forslag og prioriteringer som har fremkommet i denne arbeidsgruppen, til grunn for innspillene til Kunnskapsdepartementets forslag.

Innspill til utkastet

Utdanningsetaten støtter Kunnskapsdepartementets initiativ, og mener det er veldig viktig å dreie russefeiringen til en mer inkluderende feiring. Utdanningsetaten vil samtidig belyse at det er mange ungdommer som ikke opplever at det som forbindes med "russefeiring" er relevant

for dem. I Oslo er mye av det som relateres til russefeiring i stor grad et "vestkantfenomen". Utdanningsetaten mener derfor et viktig mål med en dreining må være å dreie mot en avgangsmarkering som er mer relevant for det store mangfoldet av elever. Inkluderingsbegrepet som legges til grunn må omfavne bredt, med mål om å bygge ned fremveksten av sosial ulikhet og parallelle samfunn.

En dreining vil kreve en bred oppslutning av mange aktører. Verken ungdommene og deres foresatte, eller den enkelte (fylkes-) kommune alene har forutsetningene til å gjennomføre en dreining alene. Utdanningsetaten mener denne nødvendigheten må komme tydeligere frem i Kunnskapsdepartementets forslag. Utdanningsetaten mener at intensjonserklæringen også må omhandle det nasjonale handlingsrommet, og ber Kunnskapsdepartementet vurdere mer konkrete og forpliktende formuleringer til både stat og (fylkes-)kommune.

Opplevelsen av inkludering og tilhørighet til et fellesskap er en rettighet elevene har jf. opplæringsloven kapittel 9A, og konsekvensene av utenforskap er store for både enkeltindividet og samfunnet. Den enkelte skole, skoleeier og fylkeskommune har et stort ansvar for å sikre at skolen er en arena for inkludering og tilhørighet. Utdanningsetaten mener det er riktig at etterlevelse av skolens forpliktelser jf. kapittel 9A utgjør en tydelig overbygning til intensjonserklæringen. Det er dog viktig å erkjenne at en dreining i russefeiringen alene ikke bidra til at retten til et inkluderende skolemiljø innfris. Samtidig, russefeiringen og opptakten til denne innebærer flere faktorer som utfordrer gode og inkluderende skolemiljøer:

- Ulikhet i levekår og kjøpekraft
- Pågående kommersielle krefter
- Omfanget av informasjon, eksponering og samhandling på digitale sosiale plattformer
- Stor eksponering for og bruk av rusmidler

Det særegne med russefeiringen er at alle forholdene over kommer svært tydelig til uttrykk. Det er derfor viktig å konkretisere en bredde i tiltak for å kunne dreie dagens avgangsmarkering. Målet må være å skape en avgangsmarkering som er relevant for alle elevene i videregående opplæring og hvor ungdommenes behov for privat organisering av russegrupper blir mindre relevant.

En tydelig regulering av de kommersielle aktørene, som utøver en svært pågående markedsføring og kjøpepress på ungdommene, er nødvendig. Det følger av markedsføringsloven at det i reklame er forbudt å direkte oppfordre mindreårige til å kjøpe produkter, eller til å utøve press på foreldrene om å kjøpe produktene. Barn under 18 år er i den samme loven gitt et særlig vern mot uetisk markedsføring. Dette ønsker Utdanningsetaten staten skal regulere med konkrete tiltak rettet mot de kommersielle aktørene. Ungdommene representert i Oslos arbeidsgruppe for en mer inkluderende avgangsmarkering/ russefeiring, er tydelige på at kjøpepresset må reduseres betraktelig for å sikre tilgjengelighet for alle. Aktiviteter og arrangementer må i hovedsak være gratis.

Videre mener Utdanningsetaten at det må følges opp med skjærpede krav til kjøretøyer/busser og bruk av disse, slik at alle forhold som har betydning for sikkerhet reguleres og følges opp. Som nevnt over ønsker Utdanningsetaten et mål om at en dreining skal bidra til at organisering i grupper, inkludert at grupper går sammen om russebusser, blir mindre relevant.

Behovet for busser handler om behovet for steder å være/feste.

Utdanningsetaten mener det bør formuleres tydelig forpliktelse til aktørene som *skal* være med i arbeidet, og ikke bare *kan* være med i arbeidet. Dette blant annet for å etablere arenaer for arrangementer med regulering av skjenking og tilstedeværelse av trygge voksne.

Utdanningsetaten mener det er rimelig å forvente at arbeidet skal fremme demokrati og medvirkning, og at denne forventningen formuleres i intensjonserklæringen. Russestyrene er ofte ikke demokratisk valgt.

Det er et ønske om tydeliggjøring og regulering av uniformering som viser gruppetilhørighet til skolen.

Det vil være tilnærmet umulig for en enkelt kommune å gjøre egne tilpassinger av feiringen til opplæringen og eksamensperioden. Utdanningsetaten ønsker seg en tydelig nasjonal føring som kommunene må rette seg etter.

Oppsummering

Utdanningsetaten mener intensjonserklæringen bør formuleres mer forpliktende og konkret, og at en del innsatser må forankres nasjonalt – ikke overlates til den enkelte fylkeskommune eller skole. Dette omfatter blant annet

- Regulering av kommersielle krefter
- Håndheving av regelverk knyttet til godkjenning og bruk av russekjøretøy
- Bestemmelser knyttet til uniformering i skolen og aktiviteter i skolen som er i tilknytning til kommersielle aktører
- Regulering av avgangsmarkering tilpasset opplæringen og eksamensperiode

Lokalt bør det intensjonserklæringen formuleres mer forpliktende og konkret, særlig omhandlende

- Skolenes og skoleeieres etterlevelse av kapittel 9A
- Demokratisk forankring, deriblant med skolenes elevråd og Elevorganisasjonene
- Fylkespolitikere og kommuner/skoleeier

Med vennlig hilsen

Marte Gerhardsen
utdanningsdirektør

Trond Lien
divisjonsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:
Byrådsavdeling for oppvekst og kunnskap